

KATARSIS ■ Regeringen har udnævnt Kristian Jensen til ambassadør. Det er en mulighed for Udenrigsministeriet for at genopfinde sig selv.

Ambassadør Jensen

MIKKEL VEDBY RASMUSSEN

KOMMENTAR

9 marts offentliggjorde statsministeren, at Kristian Jensen (V) bliver udnævnt til ambassadør. Den tidligere udenrigs- og finansminister skal arbejde for, at Danmark får en plads i FN's Sikkerhedsråd. Ud over de fem stormagter, som er permanente medlemmer af rådet, vælger FN's generalforsamling nemlig ti medlemmer – og Danmark stiller op til valg i 2025.

At Kristian Jensen har kvalifikationerne til at bestride det job, er indlysende. Hvis ikke de hundredvis af timer, som han har brugt på politik fra forsamlingshuset til forhandlinger på Christiansborg, skulle kvalificere ham, så burde ministererfaringen gøre det.

Alligevel er udnævnelsen af ambassadør Jensen kontroversiel.

Fagforeningerne DJØF og Dansk Magisterforening har klaget over, at ambassadørposten ikke er blevet slået op. Det er en original indvending – for blandt Udenrigsministeriets ansatte, som fagforeningerne repræsenterer, var der skepsis grænsede til vrede over, at ministeriet slog stillingen som »tech-ambassadør« åbent op, fordi man mente, at det krævede andre erfaringer at repræsentere Danmark i Silicon Valley.

For normalt bliver ambassadørposter fordelt cirka hvert tredje år i en proces, som bedst kan skildres ved at låne Churchills beskrivelse af beslutningsprocesserne i Kreml: Det er en gåde indhyllet i et mysterium. I ugerne omkring ambassadørrokaden er »den virkelige« forklaring på, hvorfor én embedsmand bliver sendt til Washington og en anden til Kampala, den varmeste sladder på Asiatisk Plads. Ifølge sladderer skal forklaringen kun sjældent findes i kompetencer, men snarere i, hvem der har vundet og tabt de interne magtkampe i ministeriet.

En af årsagerne til sladderer er selvfølgelig, at der er mange dygtige kandidater til ambassadørposterne, og derfor byder andre forklaringer på udnævnelserne sig til. Diplomaterne kan bedre affinde sig med, at det er kontropolitik, snarere end Christiansborg-politik, som afgør udnævnelserne, fordi ambassadører på den måde fortsat rekrutteres i egne rækker. Hidtil har Udenrigsministeriet været et af de få ministerier, som stadig primært rekrutterer sine topfolk internt. Måske derfor går en diplomatkarriere langsommere end andre embedskarrierer. Når en nyudnævnt ambassadør flyver afsted til sin nye post, har hun brugt år af sit liv på at arbejde på håndtødder til et møde flere tidszoner væk. Hvem har lyst til at se belønningen for alt det arbejde blive snuppet for næsen af én for at give en politiker en karriere efter Christiansborg?

NÅR VREDEN hos diplomaterne og deres fagforeninger over udnævnelsen af Kristian Jensen har lagt sig, så kan de nok alligevel affinde sig med, at tidligere toppolitikere udnævnes til ambassadører.

Toppolitikere er der trods alt ikke så mange af, og udnævnelsen af dem bekræfter Udenrigsministeriet i sin selvforståelse. Men hvis man kan udnævne politikere til ambassadører, hvorfor så ikke erhvervsfolk eller topembedsmænd fra andre ministerier? Det spørgsmål vækker den frygt, som for alvor fodrer diplomaternes modstand mod udnævnelsen af Kristian Jensen.

Udenrigsministeriet har i årevis mistet bevillinger, og diplomaterne har ikke længere monopol på Kongeriget relationer med omverdenen. Ikke mindst medlemskabet af EU betyder, at andre dele af statsadministrationen, ja, selv kommuner, og ikke driver deres egen udenrigspolitik, så dog har relationer til andre lande. Så mens ambassadører er blevet færre og ofte så små, at ambassadøren tit er mere eller mindre alene om at repræsentere Danmark, og USA har åbnet et konsulat i Nuuk, og Nordjylland har kontor i Bruxelles, har diplomaterne kunnet holde fast i, at de var de professionelle repræsentanter for Danmark. Det er denne forestilling om, at ingen andre kan løse den udenrigspolitiske kerneopgave, som bliver udfordret ved udnævnelsen af Kristian Jensen. At bryde med den vil være traumatisk for Udenrigsministeriet, men den kan også blive frisættende.

Det giver muligheden for at gentænke den diplomatiske profession som andet og mere end en karriere. Hvis Udenrigsministeriet kan rekruttere talent fra andre ministerier og organisationer, kan ministeriet fokusere på de unikke teknikker og traditioner, som hører diplomatiet til, og så trække på kompetencer fra generaler, politikere, direktører og aktivister, når Danmarks interesser skal repræsenteres.

Der var store demonstrationer imod regeringens forslag om at ændre Makedoniens navn i 2018. Her viftes der med det makedonske flag, som den bulgarske forsvarsminister hånligt har kaldt »ventilatoren«. Foto: Robert Atanasovski, Scanpix

NORDMAKEDONIEN ■ Først skiftede landet navn for at komme med i NATO. Nu blokerer Bulgarien for nordmakedonernes vej til EU-medlemskab på grund af en strid om sprog og national identitet. På Balkan er historien aldrig fortid.

Landet, der ikke må være sig selv

OLE NYENG

Balkan producerer mere historie, end det selv kan forbruge« er et af de mange citater, der tillægges Winston Churchill. Og hvad enten han har sagt det eller ej, passer det i alt fald på den igangværende konflikt, hvor Bulgarien som det eneste land i EU blokerer for optagelsesforhandlinger med Nordmakedonien på grund af en strid om de to landes fælles historie.

Frontterne er trukket hårdt op. »Enhver normal person, der har læst mere end fem sider om Makedoniens historie, ved, at en makedonsk identitet, separat fra en bulgarsk, ikke eksisterede før 1944,« sagde Krasimir Karakachanov, bulgarsk forsvarsminister, i december – en henvisning til, at Makedonien for første gang i nyere tid nævnes som en statsenhed, da det kommunistiske Jugoslavien blev dannet i december 1944.

»Vi gik ikke bare i seng som bulgarere en dag i 1944 og vågnede op som makedonerne den næste morgen,« lød svaret fra Zoran Zaev, Nordmakedoniens premierminister.

Hvorom alting er, blokerer det bulgarske veto for ethvert videre skridt i de optagelsesforhandlinger med Makedonien – og Albanien – som alle EU's 27 medlemslande i princippet vedtog at indlede i marts sidste år. Regeringen i Sofia kræver, at det i grundlaget for de kommende optagelsesforhandlinger skal fremgå, at nordmakedonerne opgiver forestillingen om en særskilt makedonsk national identitet og et særligt makedonsk sprog – ligesom enhver tale om et makedonsk mindretal i Bulgarien skal stoppe. Regeringen i Nordmakedoniens hovedstad, Skopje, afviser. Og i resten af EU ryster man på hovedet – »udvidelsesforhandlingerne er ikke stedet for national identitetsterapi,« som en EU-diplomat udtrykker det. Men foreløbig står det bulgarske veto ved magt.

NABOSTRID MED GRÆKENLAND

Nordmakedonien har i det hele taget ikke haft nogen nem vej ind i nationernes fællesskab, siden det i 1991 blev en selvstændig republik ved opløsningen af Jugoslavien under det noget konstruerede navn *The Former Yugoslav Republic of Macedonia* (forkortet FYROM).

Ganske vist undgik man i første omgang de krigshandlinger, som de fleste andre eksjugoslaviske republikker var involveret i. Men spændinger var der mellem Makedoniens slaviske flertal og det albanske mindretal – hver fjerde af de godt to millioner indbyggere – og i 2001 brød en lynkrig ud, der sluttede med underskrivelsen af en fredsaftale, som gjorde albanske til landets andet officielle sprog og sikrede flere albanske ansættelse i den offentlige sektor ved hjælp af kvoter. Nu, 20 år efter, er de etniske spændinger i landet i det store og hele ophørt.

Til gengæld har forholdet til nabolandet mod syd, Grækenland, været særdeles anstrengt. Grækerne var sure over, at makedonerne havde »approprieret« navnet Makedonien, der i oldtiden var et særskilt kongedømme og senere blev en romersk og byzantinsk provins, hvoraf to tredjedele ligger uden for det landområde, der i dag er Nordmakedonien. Det gjorde ikke sagen bedre, at makedonske magthavere i hast opførte kæmpestatuer af de historiske makedonske herskere Alexander den Store og hans far, Filip, og opkaldte lufthavn, stationer og motorveje efter figurer, grækerne mente var »deres« kulturarv.

I mange år blokerede den græsk-makedonske navnestrid for FYROMs optagelse i vestlige institutioner som NATO og EU. Først med den såkaldte Prespa-aftale i juni 2018 blev de to lande enige om at bilægge konflikten. Regeringen i Skopje forpligtede sig til at ændre landets navn til Republikken Nordmakedonien. I marts sidste år blev Nordmakedonien medlem af NATO, og EU-landene vedtog enstemmigt at indlede optagelsesforhandlinger med både nordmakedonerne og albanerne. Tilsyneladende.

I løbet af sommeren blev regeringen i Sofia sat under hårdt pres af nærmest daglige kæmpe demonstrationer vendt mod, hvad aktivisterne kaldte omfattende korrupsion og magtmisbrug. Den konservative premierminister, oligarken Bojko Borisov, holdt lige akkurat sammen på sin koalitionsregering med en række højrenationale partier – blandt andet ved at skruer op for den nationale retorik.

Den venskabsstraktat, Makedonien og Bulgarien havde indgået i 2017, og den historikerkommission, de to lande havde nedsat i 2018 for at udrede uenigheder i fortolkningen af den fælles historie, var nu ikke længere tilstrækkelige.

Bulgarien begyndte at stille ultimative krav til nabolandet, der skulle anerkende, at der ikke findes en selvstændig makedonsk identitet, at det makedonske sprog blot er en bulgarsk dialekt, og at al »shadtale« i makedonske lærebøger om, at det Hitler-allierede Bulgariens besættelse af Makedonien under Anden Verdenskrig var en »fascistisk« besættelse, skal ophøre. Strid er der også

om historiske figurer – var revolutionshelten Goce Delcev, der satte sig op imod Osmannerriget besættelse af begge landes territorier ved forrige århundredskifte, bulgarer eller makedoner?

»Ingen kan bede et folk om at sige, at det ikke har nogen selvstændig national identitet, eller at deres sprog ikke er et rigtigt sprog.«

SYMBOLPOLITIK

»De bulgarske krav giver ingen mening,« siger Malinka Ristoska Jordanova, forsker ved tænketanken European Policy Institute i Skopje. »Bulgarien sætter spørgsmålstegn ved Makedoniens identitet, næsten 30 år efter at de officielt anerkendte os som selvstændig stat. Nordmakedonien er medlem af FN. Makedonsk er det internationalt anerkendte officielle sprog, og makedonerne er landets flertalsbefolkning. Der er ikke meget at diskutere.«

Der er derfor heller ikke meget, regeringen i Skopje kan gøre, mener hun. »Nordmakedoniens premierminister Zaev har allerede sendt positive signaler og foreslået, at der laves en handlingsplan for at føre venskabsstraktaten ud i livet i fuldt omfang. Men disse 'bløde' politiske signaler er meget kontroversielle i makedonsk politik, hvor regeringen kun sidder med et papirtyndt flertal på to mandater.«

Vessela Tcherneva, bulgarer og leder af tænketanken European Council of Foreign Relations' kontor i Sofia, er enig i, at nogle af den bulgarske regerings krav er urimelige. »Ingen kan bede et folk om at sige, at det ikke har nogen selvstændig national identitet, eller at deres sprog ikke er et rigtigt sprog. Vi er helt klart to forskellige nationer. Det er en kendsgerning, vi er nødt til at erkende på den bulgarske side. Men omvendt er

det også en kendsgerning, at vi har fælles rødder, og det er en indrømmelse, der må komme fra makedonsk side,« mener hun. »Jeg har selv mange slægtninge i, hvad der nu er Nordmakedonien – halvdelen af min familie kommer derfra. Og sådan er det for rigtig mange bulgarske familier.«

Det, der er galt, mener hun, er, at »politikere på begge sider har set en anledning til at profitere politisk af den her sag. Det er meget nemmere at tale om symbolske ting, der skete for 100 år siden, end at tale om korrupsion eller den elendige håndtering af pandemien.«

Og det er et emne, der tilsyneladende optager folk. En meningsmåling viser, at hele 82 procent af bulgarerne mener, at Sofia fortsat skal blokere for Nordmakedoniens optagelse i EU, hvis de »mistolker eller fordrejer« historien. En holdning, politikere ikke kan tillade sig at ignorere – især fordi man befinder sig i en tæt valgkamp forud for parlamentsvalget den 4. april.

I den situation ville det være klogt af Skopje at komme med nogle symbolske indrømmelser, mener Tcherneva. »De kunne gå ind og fikse teksten i nogle af deres skolebøger, der er stof i dem, der er ret absurd. De kunne erkende, at der er historiske figurer, som begge parter hylder. De kunne ændre navnet på et gadeskilt eller indskriften på et monument her og der. Det ville ikke betyde noget reelt for nordmakedonerne, men ville have stor psykologisk virkning her i Bulgarien.«

INTET PRES FRA EU

Følger man konflikten lidt på afstand, som professor Ulf Brunnbauer, leder af Leibniz-instituttet for øst- og sydøsteuropæiske studier i Regensburg, gør, ville det bedste være, hvis både bulgarere og makedonere lærte at erkende, at man godt kan fortolke historien forskelligt, uden at det behøver at udvikle sig til nabostrid. »Problemet her er – og det gælder for hele Balkan – at de etniske grupper altid foregiver, at de har eksisteret altid, selvom vi ved, at der er tale om en social konstruktion.«

»I denne del af Balkan, der hørte til Det Osmanniske Rige helt frem til 1912, definerede folk sig først og fremmest ud fra, hvilken region de boede i, eller hvilken religion de troede på, ikke deres etnicitet. Blandt et begrænset antal intellektuelle var der nogle, der fra sent i 1800-tallet var tilhængere af makedonsk eller bulgarsk autonomi. Men det var ikke noget, det store flertal tænkte over.«

Med sproget er det noget andet, mener professor Brunnbauer. »Siden 1970'erne er makedonsk internationalt anerkendt som et separat sprog. Bulgarere og makedonere kan sagtens forstå hinanden, men makedonsk har sine særlige grammatiske særheder, man ikke finder andre steder.«

Brunnbauer vil definere forskellen som »en smule mindre end mellem hollandsk og tysk eller mellem dansk og norsk. Men nordmændene ville nok heller ikke blive glade, hvis de skulle acceptere, at norsk bare var en dansk dialekt.«

En løsning på konflikten kan man først forvente, hvis der bliver lagt et massivt europæisk pres på Bulgarien, mener han. »Det, jeg hører, er, at visse europæiske lande, ikke mindst Tyskland, slet ikke er så tilfredse med, at processen trækker i langdrag. For øjeblikket er ingen særlig ivrige efter at udvide EU, og Bulgarien har ikke været udsat for noget stort pres.«

»Men det vil komme,« forudsiger han. »Jeg tror, at de europæiske regeringer vil erkende, at det er i hele Europas interesse, at Nordmakedonien er inden for og ikke uden for EU – også for at hindre den kinesiske og russiske indflydelse på Balkan i at vokse yderligere.«